

Statsråd Marte Mjøs Persen
Arbeids- og inkluderingsdepartementet

Vår ref.:

Deres ref.:

Dato:

12.10.2023

Prop. 135 L (2022-2023)

Komiteen viser til departementets beskrivelse i Prop. 135 L (2022-2023) Endringer i folketrygdloven (synliggjøring av forpliktelser til trygdekoordinering for stønad til enslig mor eller far mv.) av de folkerettslige forpliktelser til trygdekoordinering:

«Trygdeforordningen både utvider og klargjør de grunnleggende koordineringsprinsippene på et vis som gjør at det normalt vil være lite behov for å supplere disse med hovedreglene om fri bevegelighet. Departementet viser for eksempel til at EØS-avtalen artikkel 4, som slår fast at enhver forskjellsbehandling på grunnlag av nasjonalitet i utgangspunktet skal være forbudt innenfor EØS-avtalens virkeområde, har en parallell i det generelle likebehandlingsprinsippet som følger av trygdeforordningen artikkel 4. Når det gjelder likebehandlingsprinsippet må det derfor antas at artikkel 4 i EØS-avtalen vil ha begrenset betydning utover det som følger direkte av artikkel 4 i trygdeforordningen. Når det gjelder retten til fri bevegelighet, vil også dette være ivaretatt av trygdeforordningen.»

I Innst. 33 L (2022-2023) Endringer i folketrygdloven mv. (synliggjøring av folkerettslige forpliktelser til trygdekoordinering) slo stortingsflertallet fast at:

«Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt, viser til at på folketrygdens område etterlater EØS-avtalen Stortinget full handlefrihet til å bestemme hvilke ytelser Norge skal ha og hvordan de utformes. På grunn av Norges tilslutning til EØS-avtalen må retten til ytelser for personer som drar fra Norge og som kommer til Norge, respektere de grunnleggende reglene i EØS-avtalen, trygdeforordningen og gjennomføringsforordningen.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Rødt,

understreker at i denne koordineringen har Norge ingen handlefrihet, men må gi samme rettigheter og plikter til alle EU/EØS-borgere. EØS-avtalens hoveddel gir borgere fra EØS-stater rett til fri bevegelse og likebehandling. EFTA-domstolens og Høyesteretts avklaringer i etterkant av Stortingets behandling av EØS-/trygdeskandalen har vist at bestemmelsene i EØS-avtalens hoveddel gir borgere fra EØS-stater rett til fri bevegelse og likebehandling. Rekkevidden til rettighetene i EØS-avtalens hoveddel er hovedgrunnen til at feilpraktiseringen går helt tilbake til 1994.

Dette flertallet viser til at innholdet og ordlyden i folketrygdloven aldri er vurdert i lys av disse rettighetene, verken før eller etter at Stortinget vedtok å slutte seg til Det europeiske økonomiske samarbeidsområde med virkning fra 1. januar 1994, på tross av at bestemmelsene i internasjonale avtaler, herunder EØS-avtalen, går foran norsk lov dersom det er motstrid mellom norsk lov og internasjonale avtaler Norge er tilsluttet på trygdeområdet. EØS-avtalens hoveddel ble glemt. Forholdet mellom folketrygdloven og EØS-retten er ikke utredet, men overlatt til praksis. Tvilsspørsmål ble ikke tatt tak i og avklart. Lovforslaget er ikke ment å innebære noen endring av gjeldende rett.»

EFTAs overvåkingsorgan ESA besluttet den 14. juni 2023 å lukke en sak mot Norge etter lovendringer for å etterleve EØS-reglene om enkeltpersoners rett til å beholde sykepenger i utlandet med henvisning til endringene Stortinget gjorde i Innst. 33 L (2022-2023) med særskilt tilvising til innstillingens omtale av reglene i EØS-avtalens hoveddel som gir borgere fra EØS-stater rett til fri bevegelse og likebehandling.

EFTAs overvåkingsorgan ESA sendte den 26. juli 2023 den norske praksisen for rettigheter til helsetjenester etter trygdeforordningen, som ikke ble endret gjennom Stortingets behandling i Innst. 33 L (2022-2023), til EU-domstolen med henvisning både til EØS-avtalens hoveddel om tjenestefrihet, lojalitetsplikten i EØS-avtalen og koordineringsreglene i trygdeforordningen.

I lys av ovennevnte har komiteen følgende spørsmål:

1. Hva er begrunnelsen for at det i Prop. 135 L (2022-2023) Endringer i folketrygdloven (synliggjøring av forpliktelser til trygdekoordinering for stønad til enslig mor eller far mv.) argumenteres for at retten til fri bevegelse vil være ivaretatt av trygdeforordningen for stønad til enslig mor eller far uten henvisning til EØS-avtalens hoveddel?
2. Hvorfor viser ikke departementets begrunnelse i Prop. 135 L (2022-2023) til folketrygdloven § 1-3. Forholdet til EØS-avtalens hoveddel?

Med bakgrunn i komiteens fremdrift ber vi om snarlig svar.

Med vennlig hilsen

Per Olaf Lundteigen
saksordfører

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT

Statsråden

Arbeids- og sosialkomiteen i Stortinget
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

23/3544-

20. oktober 2023

**Spørsmål til Prop. 135 L (2022-2023) Endringer i folketrygdloven
(synliggjøring av forpliktelser til trygdekoordinering for stønad til enslig
mor eller far mv.)**

Jeg viser til brev fra Arbeids- og sosialkomiteen 12. oktober 2023, med spørsmål knyttet til behandlingen av lovproposisjonen som gjelder synliggjøring av folkerettslige forpliktelser til trygdekoordinering for stønad til enslig mor eller far mv., Prop. 135 L (2022-2023).

I brevet er det vist til komiteens uttalelser i forbindelse med behandlingen av Prop. 71 L (2021-2022) som gjaldt synliggjøring av folkerettslige forpliktelser til trygdekoordinering for øvrige trygdeytelser. Uttalelsene det er vist til, gjelder særlig rekkevidden av rettighetene som følger av EØS-avtalens hoveddel. Videre vises det til at ESA under henvisning til vedtakelsen av lovforslagene her, jf. Innst. 33 L (2022-2023), har lukket en sak mot Norge som gjaldt rett til å beholde sykepengen under opphold i utlandet, og har bragt en annen sak, som gjelder rett til helsetjenester, inn for EFTA-domstolen.

På bakgrunn av dette stiller komiteen følgende spørsmål:

«1. Hva er begrunnelsen for at det i Prop. 135 L (2022-2023) Endringer i folketrygdloven (synliggjøring av forpliktelser til trygdekoordinering for stønad til enslig mor eller far mv.) argumenteres for at retten til fri bevegelighet vil være ivaretatt av trygdeforordningen for stønad til enslig mor eller far uten henvisning til EØS-avtalens hoveddel?

2. Hvorfor viser ikke departementets begrunnelse i Prop. 135 L (2022-2023) til folketrygdloven § 1-3. Forholdet til EØS-avtalens hoveddel?»

Svar

Som omtalt i pkt. 4.2 i lovproposisjonen, følger det av folketrygdloven § 1-3 at loven skal anvendes og tolkes i samsvar med prinsippene om fri bevegelighet og likebehandling slik de kommer til uttrykk i EØS-avtalens hoveddel. Prinsippet gjelder med andre ord også for stønader til enslig mor eller far etter folketrygdloven kapittel 15.

Forslaget til ny folkerettsmarkør i kapittel 15 er utformet på samme måte som folkerettsmarkørene i de øvrige kapitlene i folketrygdloven. Her fremkommer det blant annet at bestemmelsene i folketrygdloven kapittel 15 skal fravikes i den utstrekning det er nødvendig av hensyn til relevante bestemmelser i EØS-avtalens hoveddel.

Samtidig antar departementet at det vil være lite behov for å supplere trygdeforordningens koordineringsprinsipper med reglene om fri bevegelighet i EØS-avtalens hoveddel. Dette begrunnes, som omtalt i pkt. 4.2 i lovproposisjonen, med at trygdeforordningen artikkel 7 oppstiller et generelt forbud mot bostedskrav for familieytelser. Rettspraksis fra EFTA-domstolen slår videre fast at artikkel 7 også forbyr løpende oppholds krav. For familieytelsene har trygdeforordningen i tillegg særlige regler i artikkel 67 som innebærer at familiemedlemmer som bor i en annen medlemsstat, skal vurderes som om de bor og fysisk oppholder seg i Norge. For familieytelser, til forskjell fra ytelser ved sykdom, går altså trygdeforordningens koordineringsprinsipper lenger enn det som følger av EØS-avtalens generelle regler om fri bevegelighet.

For stønadene til enslig mor eller far må det derfor antas at de fleste praktiske problemstillinger som kan oppstå som følge av at familiemedlemmene bor, oppholder seg eller arbeider i flere EØS-stater, løses av bestemmelsene i trygdeforordningen. Det tilsier at det trolig ikke vil være nødvendig å benytte EØS-avtalens hoveddel som et selvstendig rettsgrunnlag for å motta familieytelser under opphold i andre EØS-stater. Mottakere av stønad til enslig mor eller far kan motta ytelsen under opphold i andre EØS-stater, forutsatt at én av familiemedlemmene er trygdedekket i Norge. Som det fremgår av omtalen i pkt. 4.1.5 i lovproposisjonen, vil plikten til å utbetale familieytelser etter trygdeforordningen falle bort dersom oppholdet i den andre staten medfører at ingen i familien lenger har en tilknytning til Norge gjennom arbeid og/eller bosted.

Med hilsen

Tonje Brenna